

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Analiza
pn. „Indeks zagrożenia ubóstwem
w województwie świętokrzyskim”
2013 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Centrum
Rozwoju
Zasobów
Ludzkich

OBSERWATORIUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Obserwatorium Integracji Społecznej powstało w ramach projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”
współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis Treści

1. Wstęp.....	3
2. Ubóstwo w Polsce.....	4
3. Indeks ubóstwa.....	7
4. Zakończenie.....	32
5. Suplement - wskaźnik deprivacji lokalnej w gminach województwa świętokrzyskiego (ustawowa granica ubóstwa).....	34

1. Wstęp

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, realizując ustawowe zadanie dotyczące rozpoznawania przyczyn ubóstwa, przeprowadził analizę pn.: „Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim”. Badanie wykonane zostało w ramach realizacji przez Województwo Świętokrzyskie zadania pn.: „Wsparcie regionalnych ośrodków polityki społecznej w zakresie utworzenia Obserwatorium Integracji Społecznej”, w ramach projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Działania 1.2 *Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej* Priorytet I *Zatrudnienie i integracja społeczna* Programu Operacyjnego *Kapitał Ludzki*.

Problem ubóstwa oraz sposoby jego ograniczania zaliczane są do ważniejszych kwestii polityki społecznej w krajach należących do Unii Europejskiej. W Polsce działania zapobiegające ubóstwu oraz minimalizacja tego zjawiska należy między innymi do zadań organizacji i instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Problem ubóstwa jest zjawiskiem wielowymiarowym, należy jednak zauważyć, iż w sytuacji jego pomiaru, zakres tego pojęcia ogranicza się przede wszystkim do wymiaru ekonomicznego. Poprzez analizy danych możliwe jest oszacowanie różnych granic ubóstwa oraz liczebności ludzi ubogich.

Dostępne analizy problemu ubóstwa opracowywane przez Główny Urząd Statystyczny czy też opracowywane w ramach „Diagnozy Społecznej” pozwalają na cykliczną obserwację pomiaru ubóstwa w Polsce w ujęciu województwa. W związku z potrzebą analizy różnicowania problemu ubóstwa wewnątrz województwa oraz rozpoznawania przyczyn jego powstawania Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej cyklicznie od 2010 r. dokonuje analizy przestrzennego różnicowania ubóstwa w województwie świętokrzyskim.

Kluczowe znaczenie w zakresie pomiaru ubóstwa ma zdefiniowanie kategorii ubóstwa. Kategorie ubóstwa (granice ubóstwa) określone w badaniach ogólnopolskich opisane zostały w dalszej części niniejszej analizy. Na potrzeby dokonania analizy przestrzennego różnicowania ubóstwa w województwie świętokrzyskim opracowany został indeks ubóstwa

w skład którego wyszły następujące zmienne: stopa bezrobocia, liczba osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie mieszkańców, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wskaźnik deprywacji lokalnej – liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców, wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej, liczba osób w rodzinach wielodzietnych otrzymujących pomoc w łącznej liczbie osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, liczba osób w rodzinach niepełnych korzystających z pomocy w łącznej liczbie osób w rodzinach otrzymujących pomoc społeczną.

Zastosowane do zbudowania indeksu ubóstwa zmienne stanowią monetarne oraz niemonetarne determinanty ubóstwa. Szczegółowa metodologia opracowania indeksu ubóstwa zamieszczona jest w dalszej części niniejszej analizy.

Granice i obszary ubóstwa określające wielkość zjawiska ubóstwa wyznaczane są zazwyczaj poprzez: minimum socjalne, minimum egzystencji, ustawową oraz relatywną granicę ubóstwa.

Definicje:

Minimum socjalne – granica ostrzegająca przed ubóstwem, która wyznacza granicę niedostatku. Jego wartość obliczana jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS). Minimum to określa „taki poziom niskich dochodów, który pozwala ludziom normalnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa (w integracji z nim) i nie wpaść w ubóstwo”

Minimum egzystencji – jest to dolne kryterium ubóstwa wyznaczające granicę, poniżej której prawdopodobne jest biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju fizycznego i psychicznego człowieka (poprzez brak żywności, ubrania czy mieszkania). Wartość ta również obliczana jest przez IPiSS.

Ustawowa granica ubóstwa – kwota, która zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (miesięczny dochód netto w gospodarstwie domowym) uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

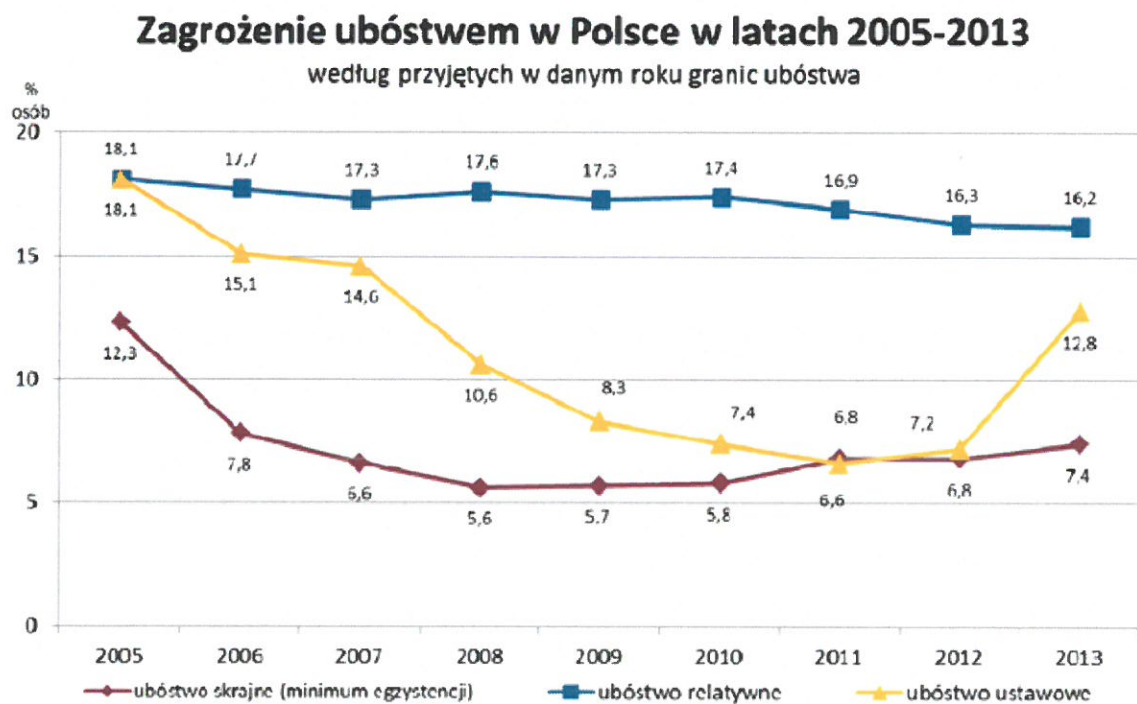
Relatywna granica ubóstwa – kwota równa 50% średnich miesięcznych wydatków ogółu gospodarstw domowych w Polsce w stosunku do osiągniętych dochodów.

2. Ubóstwo w Polsce

Ubóstwo w Polsce - GUS

Departament Badań Społecznych i Warunków Życia Głównego Urzędu Statystycznego zrealizował badanie pn. „Ubóstwo w Polsce 2013 r.”. Badanie dotyczyło zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2013 roku, szacowanego na podstawie budżetów gospodarstw domowych. Badanie to charakteryzuje problem ubóstwa w Polsce z uwzględnieniem różnych granic ubóstwa, najwięcej uwagi poświęcając analizie zasięgu ubóstwa skrajnego.

Wykres 1.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (tzw. stopa ubóstwa) jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Powyższy wykres przedstawia zmianę tzw. „stopy ubóstwa” na przestrzeni lat 2005-2013, obrazując zmiany procentowe ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji), ubóstwa relatywnego oraz ubóstwa ustawowego w poszczególnych latach.

W 2013 roku w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) żyło 7,4% osób, o 0,6 punktu procentowego więcej niż w roku poprzednim. Od roku 2008 obserwujemy wzrost tego wskaźnika. W 2013 roku odnotowano niższy o 0,1% niż w roku poprzednim odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych tj. wskaźnik zagrożenia według relatywnej granicy ubóstwa. Analizy GUS w 2013 roku pokazują, że wskaźnik ubóstwa mierzony według ustawowej granicy wzrósł o 5,6 punktu procentowego i wyniósł 12,8%. Należy jednak zauważyć, że tak znaczny wzrost ubóstwa ustawowego wynika jednak głównie ze zmiany w październiku 2012 r. wartości progów interwencji socjalnej, a nie ze zmiany sytuacji bytowej gospodarstw domowych.

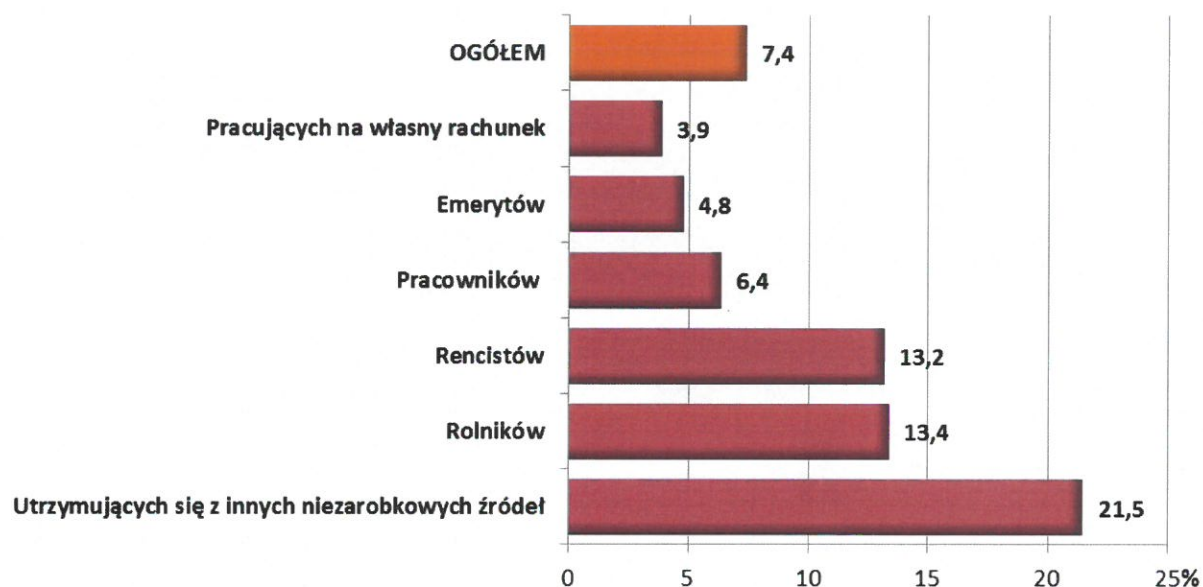
Grupy najbardziej zagrożone ubóstwem w Polsce w 2013 roku.

W 2013 r. wśród gospodarstw domowych, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba bezrobotna, stopa ubóstwa skrajnego wynosiła ok. 14% i była ona dwa razy wyższa niż średnia w Polsce. W gospodarstwach domowych, w których bezrobotne były przynajmniej dwie osoby stopa ubóstwa skrajnego wynosiła ok. 33%.

W najtrudniejszej sytuacji znalazły się osoby żyjące w gospodarstwach domowych utrzymujących się z tzw. innych niezarobkowych źródeł (21,5% osób). Bardziej niż przeciętnie narażeni na ubóstwo byli członkowie gospodarstw domowych rolników – 13,4% oraz gospodarstw utrzymujących się głównie z rent - 13,2%. Sytuacja ta nie zmieniła się od roku poprzedniego. W gospodarstwach, których główny strumień dochodów pochodził z pracy najemnej na stanowisku robotniczym ubóstwem skrajnym zagrożona była co dziesiąta osoba. W gospodarstwach, których głównym źródłem dochodów była praca na własny rachunek, stopa ubóstwa skrajnego kształtowała się na poziomie 3,9% (wykres 2).

Wykres 2.

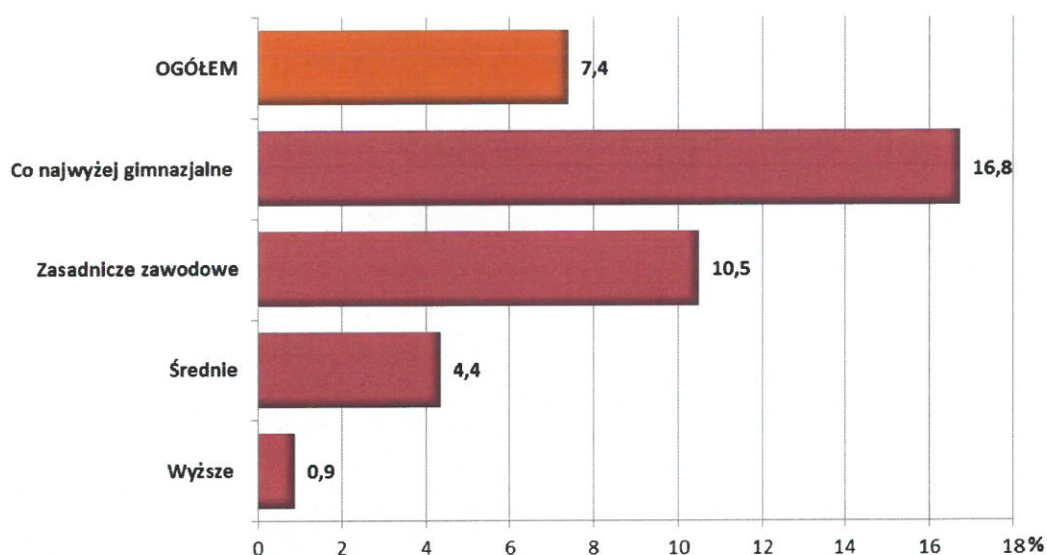
**Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2013r.
według grup społeczno ekonomicznych**
w % osób w gospodarstwach domowych

Przeprowadzone badania pokazują, że im wyższe wykształcenie, tym mniejsze jest ryzyko życia poniżej minimum egzystencji. W grupie osób w gospodarstwach domowych, które posiadają wykształcenie co najwyżej gimnazjalne, odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji wyniósł w 2013 roku 16,8%. W gospodarstwach domowych, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie wyższe, odsetek ten stanowił 0,9% (wykres 3).

Wykres 3.

**Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2013r.
według wykształcenia głowy gospodarstwa domowego**
w % osób w gospodarstwach domowych

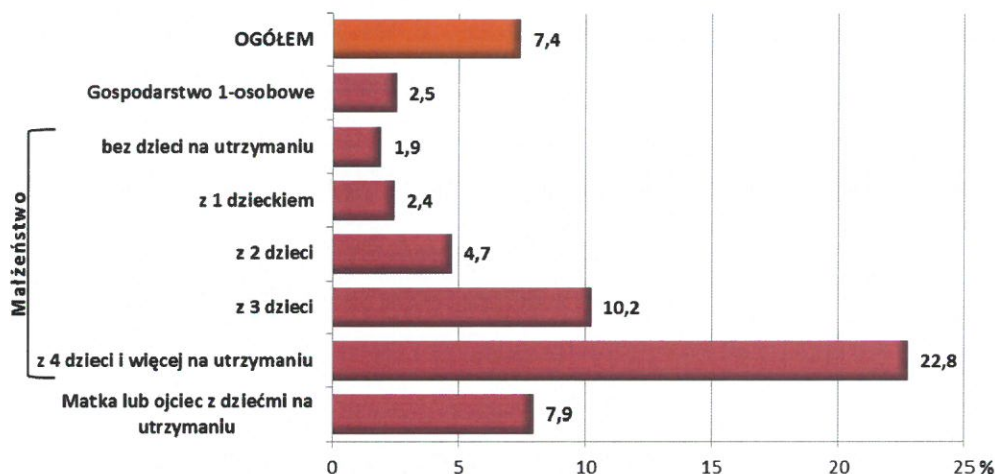

W Polsce częściej ubóstwem skrajnym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w roku 2013 wśród dzieci i młodzieży do lat 18 wyniósł ok. 10%, jeden punkt procentowy więcej niż w roku poprzednim.

Ubóstwem skrajnym w największym stopniu zagrożone są rodziny wielodzietne. W 2012 roku poniżej minimum egzystencji w tym typie gospodarstwa domowego żyło ok. 27% osób, w roku 2013 wskaźnik uległ zmniejszeniu i wyniósł ok. 23%. Wśród rodzin niepełnych wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym kształtował się na poziomie 8%. Najmniej zagrożonym ubóstwem skrajnym typem gospodarstwa domowego było małżeństwo bez dzieci na utrzymaniu – 1,9% (wykres 4).

Wykres 4.

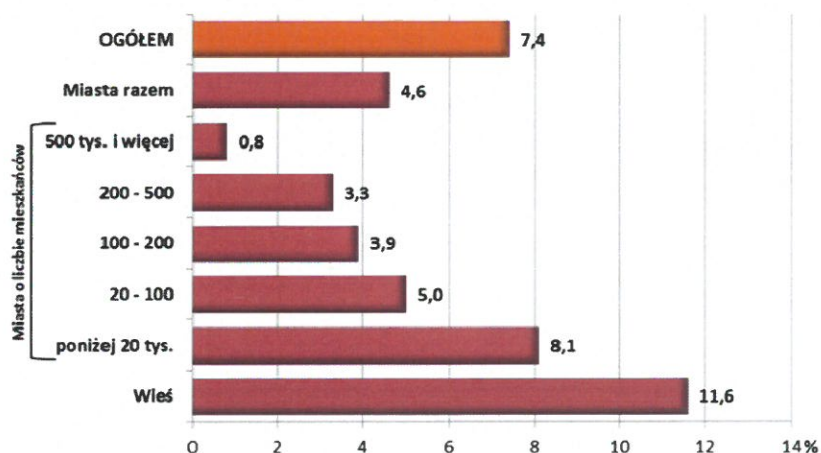
**Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2013r.
według typu gospodarstwa domowego**
w % osób w gospodarstwach domowych

Ryzyko zagrożenia ubóstwem znacznie zwiększa obecność w gospodarstwie domowym osoby niepełnosprawnej. Wskaźnik ubóstwa skrajnego wśród tego typu gospodarstw w 2013 roku wyniósł ok. 11%. Podobnie jak w poprzednich latach, zagrożenie ubóstwem w znacznie większym stopniu dotyczy mieszkańców wsi niż ośrodków miejskich. Odsetek osób żyjących w skrajnym ubóstwie w miastach wyniósł 4,6%, natomiast wśród mieszkańców wsi wskaźnik ten wzrósł od roku poprzedniego i w 2013 r. wyniósł 11,6% (wykres 5).

Wykres 5.

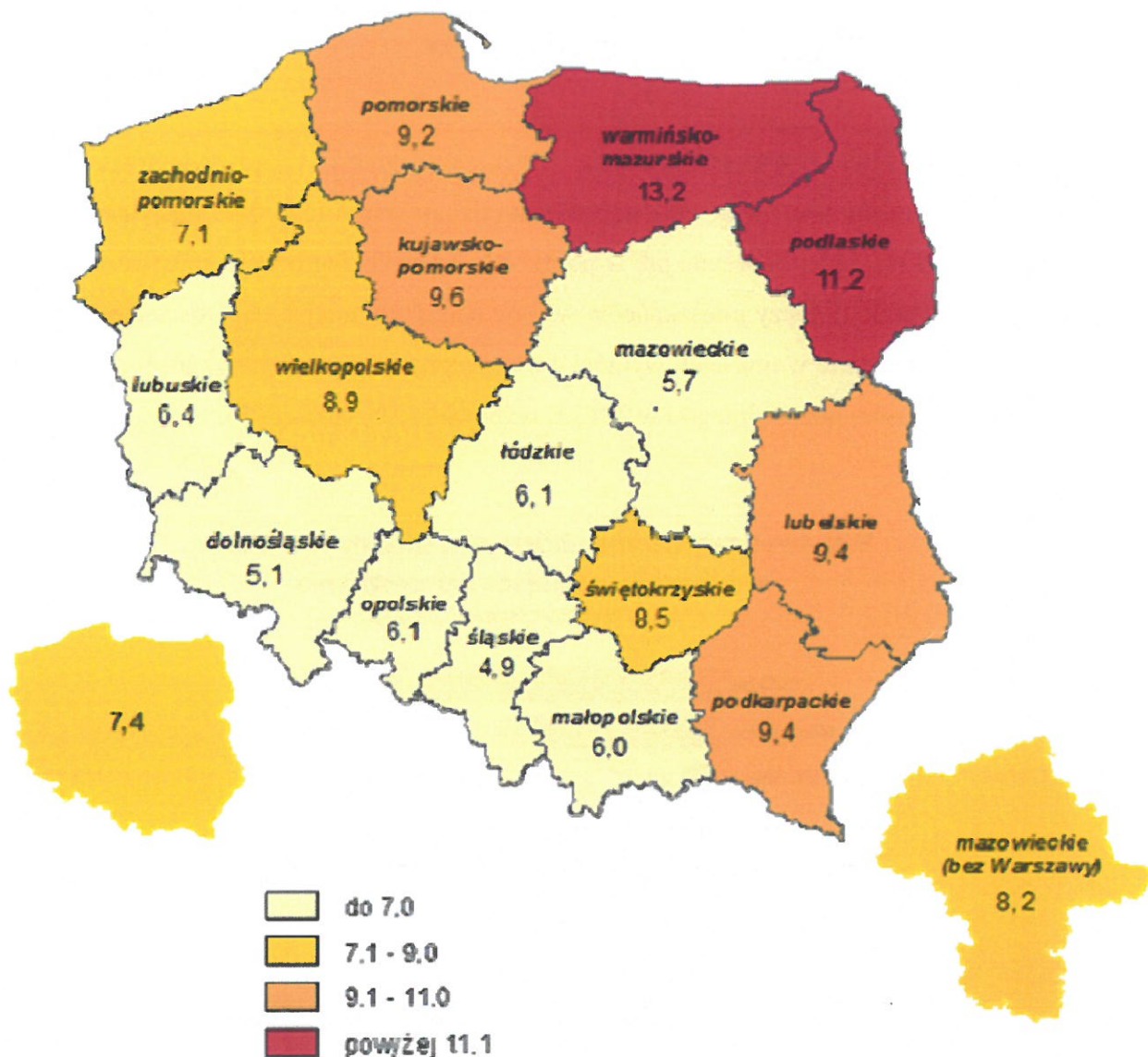
**Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2013r.
według klasy miejsca zamieszkania**
w % osób w gospodarstwach domowych

Wyraźne jest zróżnicowanie regionalne skrajnego ubóstwa. Największe odsetki osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji zaobserwowano w 2013 r. w województwach północno-wschodniej Polski, tj. województwie: warmińsko-mazurskim (13,2%) oraz podlaskim (11,2%). Ponadto niemal co dziesiąta osoba była zagrożona ubóstwem skrajnym w województwach: kujawsko-pomorskim (9,6%), podkarpackim (9,4%), lubelskim (9,4%), oraz pomorskim (9,2%). Najmniejsze zagrożenie ubóstwem odnotowano w województwie śląskim – 4,9% oraz dolnośląskim – 5,1% (mapa 1).

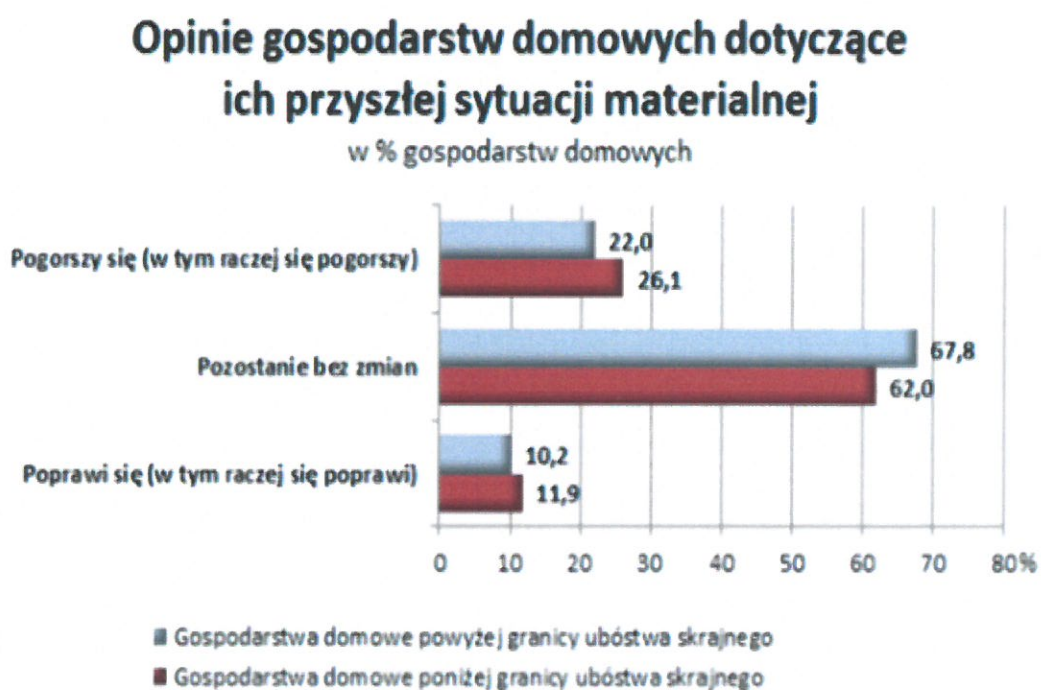
Mapa 1.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2013r. według województw w % osób w gospodarstwach domowych

Z przeprowadzonych badań wynika, iż większość gospodarstw domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji - 62% nie przewidywała w ciągu kolejnych 12 miesięcy zmian swojej sytuacji materialnej. Częściej niż w co czwartym ubogim gospodarstwie domowym obawiano się pogorszenia materialnych warunków życia. Poprawy sytuacji spodziewało się jedynie 11,9% rodzin żyjących w skrajnym ubóstwie. 26,1% osób w gospodarstwach domowych antycypuje, że sytuacja ulegnie pogorszeniu (wykres 6).

Wykres 6.

**WSKAŹNIKI ZAGROŻENIA UBÓSTWEM EKONOMICZNYM W LATACH
2011-2013 WEDŁUG WOJEWÓDZTW.**

Wyszczególnienie	% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej								
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)			relatywnej granicy ubóstwa			ustawowej granicy ubóstwa		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
OGÓŁEM	6,8	6,8	7,4	16,9	16,3	16,2	6,6	7,2	12,8
Województwo:									
Dolnośląskie	4,7	4,6	5,1	13,7	12,2	12,1	5,1	5,1	8,9
Kujawsko-pomorskie	7,4	8,3	9,6	18,4	19,6	18,8	6,9	8,4	16
Lubelskie	11	8,5	9,4	23,3	22,9	21,5	10,3	9	17,6
Lubuskie	3,1	4,9	6,4	13,4	13,3	15	2,8	5	12,2
Łódzkie	5,5	5,7	6,1	13,2	13,4	12,5	5,1	5,7	9,7
Małopolskie	4,8	6,2	6	15	15,6	15,8	5,4	6,6	12,2
Mazowieckie	4,7	4,7	5,7	12,4	11,5	12,4	4,4	4,6	9,9
Mazowieckie bez Warszawy	6,6	6,6	8,2	17,4	16,2	17,2	6,2	6,4	14
Opolskie	4,6	4,7	6,1	10,2	9,9	16,1	4,2	4,8	11,7
Podkarpackie	7,1	7	9,4	21,6	20,7	20,9	6,8	8,6	16,9
Podlaskie	11,2	10,7	11,2	24,2	23	22,7	10,3	10,7	17,6
Pomorskie	9,2	9,8	9,2	19,5	20,3	19,2	9,9	10,6	15,4
Śląskie	4,8	4,5	4,9	12,3	11,3	11,2	4,8	4,8	8,3
Świętokrzyskie	10,1	10,5	8,5	26,3	24,3	19,7	9,2	12,2	13,6
Warmińsko-mazurskie	11,4	13,5	13,2	24,6	24,7	25,4	10,5	13,8	20,2
Wielkopolskie	9,3	8,5	8,9	21,3	19,7	19,2	9,2	8,5	15,5
Zachodniopomorskie	7,5	5,7	7,1	17,9	14,8	15,3	7,3	6,4	11,6

Ubóstwo w Polsce - Diagnoza społeczna 2013

W „Diagnozie społecznej 2013” przyjęto tzw. finansową definicję ubóstwa. Ubóstwem określana jest sytuacja, w której gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami finansowymi (zarówno środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów, jak i w formie nagromadzonych zasobów materialnych) pozwalających na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Ubóstwo jest w tym przypadku traktowane jako **jeden z wymiarów wykluczenia społecznego**, a mianowicie **wymiar finansowy**. Ubóstwem nie jest natomiast sytuacja związana z pozbawieniem możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb przez gospodarstwo domowe

wynikająca z innych przyczyn niż finansowe, jak na przykład z niepełnosprawności członków gospodarstwa domowego czy też niskiego poziomu ich wykształcenia.

Wartość obliczanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych minimum egzystencji, stanowiącego granicę ubóstwa dla jednoosobowych gospodarstw domowych pracowników, przyjęto dla lutego 2013 r. na poziomie 520 zł. Ze względu na sposób definicji kategorii minimum egzystencji należy traktować go jako granicę skrajnego ubóstwa.

Tabela 13. Agregatowe indeksy skrajnego ubóstwa według województw w marcu/kwietniu 2013 r. podejście obiektywne.

Województwa		Agregatowe indeksy skrajnego ubóstwa * 100		
	Zasięg ubóstwa	Głębokość ubóstwa	Intensywność ubóstwa	Dotkliwość ubóstwa
Dolnośląskie	4,76	33,60	1,60	0,80
Kujawsko-pomorskie	6,21	28,01	1,74	0,84
Lubelskie	7,51	33,90	2,55	1,32
Lubuskie	8,01	25,28	2,02	0,83
Łódzkie	5,24	20,04	1,05	0,42
Małopolskie	3,93	14,67	0,58	0,13
Mazowieckie	4,84	22,32	1,08	0,43
Opolskie	5,43	27,91	1,52	0,60
Podkarpackie	6,92	26,36	1,82	0,83
Podlaskie	3,81	15,43	0,59	0,16
Pomorskie	4,81	29,93	1,44	0,58
Śląskie	4,46	30,08	1,34	0,61
Świętokrzyskie	7,84	31,26	2,45	1,34
Warmińsko-mazurskie	5,73	24,55	1,41	0,54
Wielkopolskie	3,83	24,59	0,94	0,35
Zachodniopomorskie	3,84	24,30	0,93	0,34

Źródło: *Diagnoza społeczna 2013*

Poniżej granicy skrajnego ubóstwa żyło w Polsce w lutym/marcu 2013 r. 5,1 % gospodarstw domowych (według ujęcia obiektywnego), a poniżej granicy niedostatku (według ujęcia subiektywnego) 44,7 % gospodarstw. Najwyższym odsetkiem gospodarstw domowych ubogich w ujęciu obiektywnym charakteryzowały się w lutym/marcu 2013 r. województwa lubuskie, **świętokrzyskie** oraz lubelskie (odpowiednio 8,0 %, **7,8 %** i 7,5 % gospodarstw żyło w tych województwach w skrajnym ubóstwie). Natomiast w ujęciu subiektywnym największy zasięg niedostatku występował w województwie lubelskim.

2. Indeks ubóstwa w województwie świętokrzyskim

Metodologia

Do opracowania indeksu ubóstwa w województwie świętokrzyskim zastosowano metodę porządkowania liniowego, która pozwala na ustalenie hierarchii obiektów (zmiennych) tzn. uporządkowania ich w chronologii od stojącego najwyżej do znajdującego się w niej najniżej. Uporządkowanie liniowe obiektów jest możliwe w sytuacji kiedy charakteryzujące je zmienne są mierzalne na skali porządkowej. Jeżeli w badaniu występują również zmienne na skali przedziałowej niezbędna jest ich normalizacja, która umożliwi ich porównywalność. Metoda ta została opisana w sposób szczegółowy w opracowaniu OIS dotyczącym ubóstwa w województwie świętokrzyskim w 2012 roku.

W niniejszej analizie zastosowano bezwzorcową metodę wyznaczania zmiennej syntetycznej z wykorzystaniem uśrednienia unormowanych wartości zestymulowanych zmiennych wejściowych, przypisując im odpowiednie rangi. Funkcję agregującą zmienne wejściowe możemy zdefiniować, jako średnią arytmetyczną.

Poszczególne mierniki syntetyczne różnią się między sobą sposobem normalizacji zmiennych wejściowych oraz systemami rang. Przykładem metody bazującej na normalizacji rangowej, która jest wykorzystywana, gdy obiekty są charakteryzowane zmiennymi mierzonymi na skali porządkowej, jest metoda rang. Na wstępie dokonujemy stymulacji zmiennych, czyli zamieniamy destymulanty i nominanty na stymulanty. Stymulacja destymulant dokonywana jest najczęściej według przekształcenia ilorazowego lub różnicowego. Następnie dokonujemy normalizacji zmiennych, czyli transformacji zmiennych diagnostycznych w możliwości ich porównywania. Normalizację można przeprowadzić za pomocą standaryzacji klasycznej, w wyniku której średnia arytmetyczna zmiennej przyjmuje wartość 0 a odchylenie standardowe 1. W kolejnym kroku dla każdego obiektu wyznacza się sumę przyporządkowanych mu rang ze względu na wszystkie zmienne. Gdy dana wartość zmiennej występuje w więcej niż jednym obiekcie, przyporządkowujemy im jednakową rangę będącą średnią arytmetyczną z przysługujących im rang. Następnie wylicza się wartość zmiennej syntetycznej jako średnią wartość rang co stanowi indeks ubóstwa.

W celu zdiagnozowania poziomu ubóstwa w powiatach województwa świętokrzyskiego uwzględniono monetarne oraz niemonetarne determinanty ubóstwa. Dla potrzeb niniejszego opracowania przy ustalaniu zmiennych diagnostycznych wykorzystano dane GUS – Bank Danych Lokalnych, sprawozdania MPiPS oraz Wojewódzkiego Urzędu

Pracy w Kielcach. Dla potrzeb niniejszego opracowania przyjęto następujące zmienne diagnostyczne:

X_1 – stopa bezrobocia,

X_2 – liczba osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie mieszkańców,

X_3 – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto,

X_4 – dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca,

X_5 – wskaźnik deprivacji lokalnej – liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców,

X_6 – wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej,

X_7 – liczba osób w rodzinach wielodzietnych otrzymujących pomoc w łącznej liczbie osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej,

X_8 – liczba osób w rodzinach niepełnych korzystających z pomocy w łącznej liczbie osób w rodzinach otrzymujących pomoc społeczną.

Powyższe zmienne diagnostyczne poddane zostały standaryzacji oraz normalizacji. W ramach kolejnych czynności zmiennym nadano rangi co umożliwiło uszeregowanie powiatów pod względem poszczególnych zmiennych diagnostycznych. Poszczególne zmienne pogrupowano w cztery kategorie. W pierwszej grupie znalazły się zmienne diagnostyczne, którym nadano rangę o najwyższym znaczeniu (1,2) są to: wskaźnik długotrwale bezrobotnych, długotrwale korzystający z pomocy społecznej. Do kolejnej grupy zmiennych zaliczono: stopę bezrobocia oraz wskaźnik deprivacji lokalnej, ranga (1,1). Kolejną grupę zmiennych stanowią: przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto oraz dochody jts na jednego mieszkańca nadano im rangę (1,0). W skład ostatniej grupy zaliczono indeksy rodzin wielodzietnych i rodzin niepełnych ranga (0,9). W oparciu o nadane rangi wyznaczona została zmienna syntetyczna stanowiąca średnią arytmetyczną poszczególnych rang. W oparciu o uzyskane poziomy zmiennej syntetycznej ustalono przedziały liczbowe określające stopień zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa świętokrzyskiego.

Bezrobocie

Jednym z najbardziej istotnych czynników niemonetarnych generującym ubóstwo jest bezrobocie. Średnia stopa bezrobocia rejestrowanego w naszym województwie, na koniec 2013 roku wynosiła 16,9%, co w porównaniu do roku 2012 wskazuje na wzrost o 4,3%. Najniższą jego wartość zanotowano w powiecie buskim – 9,5% (dynamika 105,6%) a najwyższą w powiecie skarżyskim – 27,4% tj. trzykrotnie więcej (dynamika 103,4%).

Szczegółowe dane o stopie bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa przedstawia zamieszczona tabela.

Tabela 1. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim na dzień 31.12.2013r.

L.p.	Powiat	Dynamika	Stopa	Dynamika
		2012/2011	bezrobocia	2013/2012
		w %	2013 w %	w %
1.	buski	104,6	9,5	105,6
2.	jędrzejowski	100,7	15,1	110,2
3.	kazimierski	100,0	13,6	108,8
4.	m. Kielce	107,0	11,1	103,7
5.	kielecki	104,8	20,6	105,1
6.	konecki	98,7	23,9	106,7
7.	opatowski	106,1	22,9	101,8
8.	ostrowiecki	101,0	22,3	106,2
9.	pińczowski	106,4	10,4	104,0
10.	sandomierski	100,8	13,4	104,7
11.	skarżyski	103,1	27,4	103,4
12.	starachowicki	107,0	18,3	99,5
13.	staszowski	102,4	12,8	100,0
14.	włoszczowski	102,1	15,1	105,6
województwo		103,2	16,9	104,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2013 roku, wyniosła w Polsce 13,4%, analogicznie jak w roku 2012. W odniesieniu do średniej krajowej, stopa bezrobocia

w naszym regionie była wyższa o ponad 3,5 punktu procentowego. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim wzrosła w 2013 roku o 0,7 punktu procentowego w stosunku do roku 2012. Bezrobocie niższe od średniej krajowej odnotowano w powiatach: buskim i pińczowskim oraz mieście Kielce. W powiecie buskim, jako jedynym w regionie, stopa bezrobocia wyrażała się wielkością jednocyfrową tj. 9,5%. W mieście Kielce stopa bezrobocia na koniec grudnia 2013 roku wyniosła 10,7% co oznacza wzrost o 0,4% w porównaniu do roku 2012. Do grupy powiatów, w której bezrobocie oscylowało wokół średniej krajowej zaliczamy: staszowski (12,8%), sandomierski (13,4%) oraz kazimierski (13,6%). Za wyjątkiem powiatu staszowskiego, w którym stopa bezrobocia pozostała na niezmiennym poziomie w stosunku do roku poprzedniego oraz starachowickiego, gdzie nieznacznie zmalała (dynamika 99,5%), we wszystkich pozostałych odnotowano jej wzrost od 1,8 do 8,8%. Grupę, w której bezrobocie znacząco przekracza średnią krajową stanowią powiaty: jędrzejowski i włoszczowski (o 1,7%), starachowicki (o 4,9%) kielecki (o 7,26%) ostrowiecki (o 8,9%), opatowski (o 9,5%), konecki (o 10,5%) oraz powiat, w którym bezrobocie ponad dwukrotnie przekracza średnią krajową czyli skarżyski – 27,4% (dynamika wzrostu w stosunku do roku 2012 na poziomie 103,4%).

Długotrwale bezrobotni

Oslabienie rynku pracy to nie tylko ogólny wzrost ilości osób bezrobotnych, ale również wzrost ilości osób, które są długotrwale bezrobotne – czyli pozostają bez pracy przez minimum rok w ciągu ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresu odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Liczba takich osób stale rośnie. Długotrwale bezrobocie to jedno z najgroźniejszych zjawisk występujących na rynku pracy. Jest to również kolejny niemonetarny czynnik mający wpływ na poziom zagrożenia ubóstwem.

Wskaźnik udziału osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w liczbie bezrobotnych ogółem, na dzień 31.12.2013 r., w skali kraju wyniósł 38,3%. Ten sam wskaźnik w naszym regionie wynosi 38,2% i zawiera się w przedziale od 27,0% dla powiatu staszowskiego do 49,4% w przypadku powiatu opatowskiego.

Wskaźnik długotrwale bezrobotnych dla Polski był wyraźnie wyższy niż odnotowany w powiecie staszowskim (27,0%) i buskim (29,5%). Powiaty o porównywalnej wielkości wskaźnika długotrwałego bezrobocia ze średnim poziomem krajowym to: kielecki (33,6%), konecki (34,7%), ostrowiecki (36,1%), miasto Kielce (38,9%) oraz skarżyski (39,9%).

Tabela 2. Udział pozostających bez pracy powyżej 1 roku w liczbie bezrobotnych ogółem – stan na dzień 31 grudnia 2013 roku.

l.p.	Powiat	Dynamika 2012/2011w %	Wskaźnik bezrobocia długotrwałego w %	Dynamika 2013/2012 w %
1.	buski	96,5	29,5	98,7
2.	jędrzejowski	108,0	42,9	91,1
3.	kazimierski	111,0	43,8	94,2
4.	m. Kielce	105,3	38,9	108,1
5.	kielecki	98,3	33,6	114,7
6.	konecki	104,0	34,7	95,1
7.	opatowski	105,3	49,4	96,1
8.	ostrowiecki	106,3	36,1	96,5
9.	pińczowski	108,2	41,4	104,8
10.	sandomierski	108,0	42,2	103,9
11.	skarżyski	101,6	39,9	107,8
12.	starachowicki	117,2	42,2	112,5
13.	staszowski	112,7	27,0	105,1
14.	włoszczowski	96,6	42,3	115,9
15.	województwo	102,2	38,2	103,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z WUP w Kielcach.

Powiaty ze wskaźnikiem zdecydowanie wyższym niż średnia krajowa (38,3%) i województwa wynosząca 38,2% to: pińczowski (41,4%), sandomierski i starachowicki (po 42,2%), włoszczowski (42,3%), jędrzejowski (42,9%), kazimierski (43,8%) oraz opatowski (49,4%).

W sześciu powiatach regionu odnotowany został spadek liczby osób długotrwale bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych osób bezrobotnych. Dynamika wskaźnika

długotrwale bezrobotnych była nieznacznie niższa niż 100% i wyniosła w powiatach: jędrzejowskim – 91,1%, kazimierskim – 94,2%, koneckim – 95,1%, opatowskim – 96,1%, ostrowiecki – 96,5% oraz buskim – 98,7%. Przy poziomie dynamiki wskaźnika bezrobocia długotrwałego dla województwa wynoszącej 103,2% w pozostałych 8 powiatach województwa wyniosła: sandomierskim – 103,9%, pińczowskim – 104,8%, staszowskim – 105,1%, skarżyskim – 107,8%, w mieście Kielce – 108,1%, starachowickim – 112,5%, kieleckim – 114,7% oraz włoszczowskim – 115,9%. Zauważyć przy tym należy, iż w województwie świętokrzyskim dynamika wskaźnika długotrwale bezrobotnych w 2013 roku jest większa o jeden punkt procentowy niż w 2012 roku.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Poziom miesięcznego wynagrodzenia brutto to jeden z najważniejszych, monetarnych czynników mających wpływ na poziom zagrożenia ubóstwem. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej na koniec 2013 roku w skali kraju wynoszące 3 650,06 zł było o ponad 12,5% wyższe niż w województwie świętokrzyskim, w którym wyniosło 3 244,37 zł. Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w poszczególnych powiatach naszego województwa przedstawia poniższa tabela:

Tabela 3. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto.

L.p	Powiat	Dynamika 2012/2011 w %	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2013 roku (zł)	Dynamika 2012/2013 w %
1.	buski	102,7	3 062,17	105,5
2.	jędrzejowski	107,4	3 629,28	100,5
3.	kazimierski	105,0	3 001,17	104,3
4.	m.Kielce	102,6	3 597,04	103,7
5.	kielecki	102,7	3 045,00	104,5
6.	konecki	103,9	3 157,76	104,2
7.	opatowski	105,1	3 085,06	102,3

8.	ostrowiecki	103,7	3 154,96	102,3
9.	pińczowski	103,3	3 130,97	101,0
10.	sandomierski	102,2	3 415,98	100,5
11.	skarżyski	103,9	3 280,83	105,2
12.	starachowicki	104,9	3 083,87	104,0
13.	staszowski	104,9	3 470,07	99,4
14.	włoszczowski	106,9	3 307,07	101,5
15.	województwo	104,2	3 244,37	102,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, na koniec 2013 roku, odnotowano w powiecie jędrzejowskim – 3 629,28 zł. Pozostałe powiaty w których przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto przekroczyło średnią województwa to m. Kielce (3 597,04 zł), staszowski (3 470,07 zł), sandomierski (3 415,98 zł), włoszczowski (3 307,07 zł) i skarżyski (3 280,83 zł). W pozostałych powiatach przeciętne miesięczne wynagrodzenie było niższe niż średnie wynagrodzenie w województwie i wynosiło w powiatach: koneckim – 3 157,76 zł (co stanowi 97,3% średniej płacy miesięcznej w województwie), ostrowieckim – 3 154,96 zł (97,2%), pińczowskim – 3 130,97 zł (96,5%), opatowskim – 3 085,06 zł (95,1%), starachowickim – 3 083,87 zł (95,0%), buskim – 3 062,17 zł (94,4%), kieleckim – 3 045,00 zł (93,9%) oraz kazimierskim – 3 001,17 zł (92,5%). Podkreślić należy fakt, iż dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto liczona rok do roku ukształtowała się na poziomie 102,7% i była niższa niż wskaźnik ogólnopolski wynoszący 3,4%. Za wyjątkiem powiatu staszowskiego we wszystkich pozostałych powiatach naszego województwa dynamika wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia liczona rok do roku przekraczała poziom 100%. Zauważyć również należy, iż przeciętne miesięczne wynagrodzenie we wszystkich powiatach regionu przekroczyło poziom 3 tys. złotych. W 2012 roku w 4 powiatach województwa średnie wynagrodzenie nie przekraczało poziomu 3 tys. złotych, a w 2011 roku odnotowano 7 takich powiatów.

Dochody jst na jednego mieszkańca

Kolejny monetarny czynnik wchodzący w skład indeksu ubóstwa to dochody budżetów samorządów gminnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 4. Dochody budżetów jst na 1 mieszkańca.

L.p.	Powiat	Dynamika 2012/2011	Dochody jst na 1 mieszkańca w zł	Dynamika 2013/2012
		w %	w 2013 roku	w %
1.	buski	99,4	3 348,07	108,2
2.	jędrzejowski	102,9	2 933,49	104,7
3.	kazimierski	110,6	2 792,47	109,1
4.	m. Kielce	108,5	5 121,33	105,0
5.	kielecki	97,6	3 236,54	105,5
6.	konecki	107,4	2 780,54	97,0
7.	opatowski	102,0	3 047,66	102,8
8.	ostrowiecki	107,3	2 764,51	96,7
9.	pińczowski	100,7	2 977,05	104,4
10.	sandomierski	96,3	3 120,45	102,7
11.	skarżyski	99,1	2 670,50	103,6
12.	starachowicki	105,8	2 779,76	103,1
13.	staszowski	99,8	3 361,03	98,9
14.	włoszczowski	97,1	2 814,67	107,3
15.	<i>województwo</i>	<i>104,9</i>	<i>3 124,86</i>	<i>103,5</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w skali kraju w 2013 roku, wynoszące 3 746,78 zł (wzrost w stosunku do 2012 roku o 3,4%) były wyższe od średniego dochodu w naszym województwie (3 124,86 zł) o prawie 20%.

Dynamika budżetów jst w skali kraju wyniosła 103,4% i była nieznacznie (o 0,1%) niższa niż analogiczna odnotowana w naszym województwie, która ukształtowała się na poziomie 103,5%.

W jedenastu powiatach (w 2012 roku w ośmiu) naszego województwa dynamika dochodów budżetów jst była wyższa niż 100%. Są to powiaty: kazimierski (109,1%), buski (108,2%), włoszczowski (107,3%), kielecki (105,5%), miasto Kielce (105,0%), jędrzejowski (104,7%), pińczowski (104,4%), skarżyski (103,6%), starachowicki (103,1), opatowski (102,8,) oraz sandomierski (102,7). W pozostałych trzech powiatach (w 2012 roku w sześciu) dochód na 1 mieszkańca nie charakteryzował się tendencją rosnącą i wyniósł w powiatach: staszowskim – 98,9%, koneckim – 97,0% oraz ostrowieckim – 96,7% i jest to najniższy wskaźnik w województwie. W 2012 najniższy wskaźnik w regionie, na poziomie 96,3%, odnotowano w powiecie sandomierskim. Jedynie w mieście Kielce odnotowano dochody budżetu na poziomie wyższym niż średnia krajowa. Wolumen dochodów w wysokości 5 121,33 zł o ponad 36% przewyższa wskaźnik ogólnopolski. W pozostałych 13 powiatach dochód na 1 mieszkańca jest zdecydowanie niższy od wskaźnika krajowego – różnica wynosi od ponad 11% w powiecie staszowskim do ponad 40% w powiecie skarżyskim (w 2012 roku ta różnica wynosiła od 6 do 20%). Dochody budżetów na poziomie wyższym niż wskaźnik wojewódzki wynoszący 3 124,86 zł odnotowano w powiatach: staszowskim – 3 361,03 zł, buskim - 3 348,07 zł, oraz kieleckim – 3 236,54 zł. W 2012 roku w grupie ww. znajdował się również powiat sandomierski. W pozostałych 10 powiatach województwa (w 2012 roku takich powiatów odnotowano 9) dochód na 1 mieszkańca był niższy niż średnia województwa (od 1 do 15%) i wynosił w powiatach: sandomierskim – 3 120,45 zł, opatowskim – 3 047,66 zł, pińczowskim – 2 977,05 zł, jędrzejowskim – 2 933,49 zł, włoszczowskim – 2 814,67 zł, kazimierskim – 2 792,47 zł, koneckim – 2 780,54 zł, starachowickim – 2 779,76 zł, ostrowieckim – 2 764,51 oraz skarżyskim – 2 670,50 zł.

Wskaźnik deprivacji lokalnej

Kolejnym istotnym niemonetarnym wskaźnikiem poziomu zagrożenia ubóstwem jest **wskaźnik deprivacji lokalnej** czyli **iloraz liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne** (ustawowa granica ubóstwa) z pomocy społecznej przypadającej na

każde 1 000 mieszkańców. Na podstawie analizy wskaźnika deprywacji lokalnej można dokonać szacunkowego zróżnicowania poziomu ubóstwa w powiatach województwa świętokrzyskiego mierzonego według ustawowej granicy, którą wyznacza próg interwencji socjalnej wyznaczony w ustawie o pomocy społecznej. Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają dla osoby samotnie gospodarującej kwoty 542 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwoty 456 zł. Wskaźnik deprywacji lokalnej w ujęciu powiatowym przedstawiają tabela:

Tabela 5. Wskaźnik deprywacji lokalnej.

L.p.	Powiat	WDL	WDL	Dynamika
		2012	2013	2013/2012 w %
1.	buski	139,92	113,27	80,95
2.	jędrzejowski	132,72	115,04	86,65
3.	kazimierski	102,31	130,70	137,75
4.	m. Kielce	80,16	86,76	108,20
5.	kielecki	150,48	136,44	90,67
6.	konecki	123,34	130,85	90,67
7.	opatowski	117,17	145,02	123,77
8.	ostrowiecki	92,67	100,15	108,07
9.	pińczowski	106,85	93,00	87,04
10.	sandomierski	184,74	153,83	83,27
11.	skarżyski	138,33	113,34	81,93
12.	starachowicki	106,31	104,48	98,28
13.	staszowski	132,26	125,52	94,90
14.	włoszczowski	121,14	109,37	90,28
15.	<i>województwo</i>		113,87	103,5

W województwie świętokrzyskim uśredniona wartość wskaźnika deprywacji lokalnej według danych na koniec 2013 r. ukształtował się na poziomie 113,87. Najwyższe wartości wskaźnika deprywacji lokalnej obserwujemy w powiecie: sandomierskim (153,83) opatowskim (145,02) oraz kieleckim (136,44). Powiaty w których odsetek osób otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej jest najniższy to: miasto Kielce, pińczowski. Szczegółowe dane dotyczące zróżnicowania wskaźnika deprywacji lokalnej w poszczególnych gminach województwa świętokrzyskiego zostały zaprezentowane w suplemencie załączonym do niniejszego opracowania (str. 34).

Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej.

Kolejnym istotnym niemonetarnym wskaźnikiem określającym zarówno poziom zagrożenia ubóstwem jak i jednocześnie charakteryzującym strukturę osób korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej jest **wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej** wyrażający **iloraz liczby osób, które w ciągu ostatnich 3 lat były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy i ogólnej liczby świadczeniobiorców.**

Tabela 6. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej.

L.p.	Powiat	Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej w %	Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej w %	Dynamika indeksu
		2012	2013	
1.	buski	58	54	93,1%
2.	jędrzejowski	48	46	95,8%
3.	kazimierski	51	52	102,0%
4.	m. Kielce - grodzki	58	57	98,3%
5.	kielecki	53	46	86,8%
6.	konecki	53	56	105,7%

7.	opatowski	69	70	101,5%
8.	ostrowiecki	60	60	100,0%
9.	pińczowski	58	54	93,1%
10.	sandomierski	58	59	101,7%
11.	skarżyski	61	61	100,0%
12.	starachowicki	66	58	87,9%
13.	staszowski	58	56	96,6%
14.	włoszczowski	63	60	95,2%
15.	województwo	58	56	96,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS za 2013r.

W 2013 roku średni wskaźnik dla województwa świętokrzyskiego wynosi 56 % i jest o ponad 3% niższy od zanotowanego w 2012 roku. Najwyższą wartość wskaźnika wynoszącą 70% odnotowano w powiecie opatowskim. Wśród powiatów w których wskaźnik jest większy bądź równy 60% wymienić należy: ostrowiecki i włoszczowski – po 60% oraz skarżyski – 61%. Najniższy poziom wskaźnika notujemy w powiecie jędrzejowskim i kieleckim – po 46% w każdym z nich.

Rodziny wielodzietne korzystające z pomocy społecznej

Kolejnym niemonetarnym wskaźnikiem mogącym wpływać na występowanie zjawiska ubóstwa, jak i jednocześnie charakteryzującym strukturę osób korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej jest **wskaźnik wyrażający iloraz liczby osób w rodzinach wielodzietnych, korzystających z pomocy społecznej i liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców.**

Tabela 7. Wskaźnik rodzin wielodzietnych, korzystających z pomocy społecznej.

L.p.	Powiat	Wskaźnik rodzin wielodzietnych w % - 2012	Wskaźnik rodzin wielodzietnych w % -2013	Dynamika indeksu w %
1.	buski	19,5	20,3	104,1
2.	jędrzejowski	24,3	26,4	108,6
3.	kazimierski	46,4	31,0	66,8
4.	m. Kielce - grodzki	12,7	12,5	98,4
5.	kielecki	23,4	24,8	106,0
6.	konecki	15,8	21,3	134,8
7.	opatowski	52,1	33,6	64,5
8.	ostrowiecki	18,7	21,6	115,5
9.	pińczowski	31,1	25,9	83,3
10.	sandomierski	25,1	22,9	91,2
11.	skarżyski	18,4	15,2	82,6
12.	starachowicki	22,9	22,1	96,5
13.	staszowski	29,0	25,8	89,0
14.	włoszczowski	34,9	33,1	94,8
15.	województwo	26,7	23,3	87,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS – 03 za 2013r.

W województwie świętokrzyskim trzy powiaty (w roku 2012 – dwa) tj.: kazimierski, opatowski i włoszczowski charakteryzuje wskaźnik rodzin wielodzietnych zdecydowanie wyższy (odpowiednio wynoszący: 31%, 33,6% oraz 33,1%) niż wskaźnik dla województwa wynoszący 23,3%. Przedmiotowy wskaźnik wyższy niż średni dla województwa odnotowano również w powiatach: kieleckim (24,8%), staszowskim (25,8%), pińczowskim (25,9%) oraz jędrzejowskim (26,4%). Najniższe wartości wskaźnika rodzin wielodzietnych odnotowano w powiatach: m.Kielce (12,5%) i skarżyskim (15,2%). W pozostałych powiatach: buskim –

20,3%, starachowickim – 22,1%, koneckim – 21,3%, ostrowieckim – 21,6% oraz sandomierskimi – 22,9 wskaźnik rodzin wielodzietnych oscyluje w zakresie poziomu średniego dla województwa.

Rodziny niepełne korzystające z pomocy społecznej

Kolejnym, niemonetarnym wskaźnikiem mogącym wpływać na występowanie zjawiska ubóstwa, jak i jednocześnie charakteryzującym strukturę osób korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej jest **wskaźnik wyrażający iloraz liczby osób w rodzinach niepełnych, korzystających z pomocy społecznej i liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców.**

Tabela 8. Wskaźnik rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej.

L.p.	Powiat	Wskaźnik rodzin niepełnych w % 2012	Wskaźnik rodzin niepełnych w % 2013	Dynamika wskaźnika w %
1.	buski	8,3	9,3	112,1
2.	jędrzejowski	10,1	10,6	105,0
3.	kazimierski	11,2	11,7	104,5
4.	m. Kielce - grodzki	23,4	22,4	95,7
5.	kielecki	10,1	10,7	105,9
6.	konecki	9,6	12,4	129,2
7.	opatowski	14,2	11,2	78,9
8.	ostrowiecki	13,7	17,1	124,8
9.	pińczowski	11,9	11,1	93,3
10.	sandomierski	9,2	10,8	117,4
11.	skarżyski	15,4	15,9	103,2
12.	starachowicki	15,0	16,1	107,3

13.	staszowski	11,8	12,0	101,7
14.	włoszczowski	10,4	10,1	97,1
15.	województwo	12,5	13,7	109,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdanie MPiPS – 03 za 2013r.

W województwie świętokrzyskim w m. Kielce wartość wskaźnika rodzin niepełnych (wynoszący 23,4%) była prawie dwukrotnie wyższa niż średnia wartość wskaźnika dla województwa, wynosząca 13,7%. Obok miasta Kielce wyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiatach: skarżyskim, starachowickim, opatowskim i ostrowieckim (odpowiednio: 15,4%, 15%, 14,2% i 13,7%). Powiaty w których zanotowano wskaźnik z wartościami poniżej średniej dla województwa to: pińczowski (11,9%), staszowski (11,8%), kazimierski (11,2%), włoszczowski (10,4%), jędrzejowski i kielecki (po 10,1%), konecki (9,6%), sandomierski (9,2%) oraz buski (8,3%).

Indeks ubóstwa

W oparciu o dane wejściowe w wyniku przeprowadzonych procedur, w tym standaryzacji i nadania rang, uzyskano dane diagnostyczne zawarte w poniższej tabeli;

Tabela 9. Indeks ubóstwa

L.p.	Powiat	Stopa bez - robocia	Długo - trwale bezro - botni	Przeciętne miesięczne wynagrodz enie brutto	Dochody i wydatki JST na 1 mieszkańca	Wdl	Wskaźnik długotrwa le korzysta jących z ps	Indeks rodzin wielo - dzietnych	Indeks rodzin niepełnych	Zmienna syntety - czna
1.	buski	1,8	3,0	16,8	11,5	12,8	9,6	8,4	5,7	8,7
2.	jędrzejowski	9,4	19,1	5,6	16,4	12,2	0,6	13,9	6,8	10,5
3.	kazimierski	7,4	20,2	18,0	18,1	15,5	7,2	18,0	7,8	14,0
4.	m. Kielce	4,1	14,3	6,1	0,5	5,6	13,2	1,4	17,5	7,8
5.	kielecki	16,6	7,6	16,9	13,6	16,7	0,6	12,4	6,9	11,4
6.	konecki	21,0	9,2	14,9	18,2	15,4	12,0	9,3	8,5	13,6
7.	opatowski	19,7	26,9	16,3	15,6	18,8	26,4	20,3	7,4	18,9
8.	ostrowiecki	18,9	10,9	14,9	18,4	8,8	16,8	9,5	12,7	13,9
9.	pińczowski	3,0	17,3	15,4	16,2	7,3	9,6	13,4	7,3	11,2
10.	sandomierski	7,2	18,2	9,9	14,8	20,7	15,6	10,7	7,0	13,0
11.	skarżyski	25,6	15,5	12,4	19,7	11,7	18,0	3,8	11,6	14,8
12.	starachowicki	13,6	18,2	16,3	18,2	9,7	14,4	10,0	11,8	14,0
13.	staszowski	6,3	0,6	8,6	12,4	14,4	12,0	13,3	8,1	9,5
14.	włoszczowski	9,4	18,4	11,9	17,8	10,8	16,8	19,9	6,4	13,9
15.	województwo	10,6	11,2	13,1	14,7	10,8	10,0	12,3	10,7	11,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS – 03 za 2013r., BDL, WUP w Kielcach.

W powiatach województwa świętokrzyskiego zmienna syntetyczna, będąca średnią arytmetyczną poszczególnych rang, zawiera się w przedziale od 7,8 (dla miasta Kielce) do 18,9 (dla powiatu opatowskiego). Średnia wartość zmiennej syntetycznej dla województwa wynosi 11,6.

Tabela 9. Indeks ubóstwa – zmienna syntetyczna lata 2012 i 2013.

L.p.	Powiat	Zmienna syntetyczna 2012	Zmienna syntetyczna 2013
1.	buski	8,4	8,7
2.	jędrzejowski	8,6	10,5
3.	kazimierski	11,6	14,0
4.	m. Kielce	6,7	7,8
5.	kielecki	10,3	11,4
6.	konecki	10,9	13,6
7.	opatowski	17,0	18,9
8.	ostrowiecki	12,0	13,9
9.	pińczowski	9,7	11,2
10.	sandomierski	11,0	13,0
11.	skarżyski	13,6	14,8
12.	starachowicki	12,6	14,0
13.	staszowski	7,7	9,5
14.	włoszczowski	11,0	13,9
15.	województwo	10,8	11,6

Porównując wartość jaką osiągnęła zmienna syntetyczna w 2013 w stosunku do analogicznych danych z roku 2012 obserwujemy negatywne tendencje świadczące o pogłębiającym się zagrożeniu ubóstwem mieszkańców województwa świętokrzyskiego. Tendencje te potwierdzają dane GUS w dotyczące pomiaru ubóstwa według ustawowej granicy ubóstwa. Wpływ na tę sytuację ma przede wszystkim wzrost stopy bezrobocia wynikający z sytuacji globalnego kryzysu gospodarczego, który odcisnął znaczące piętno na regionalnym rynku pracy i wstrzymał pozytywny proces redukcji bezrobocia w regionie. Eksperci oceniają, iż gospodarka województwa świętokrzyskiego charakteryzuje się się relatywnie wysoką wrażliwością na zmiany koniunktury. Kolejnym elementem mającym wpływ na obserwowane pogłębiające się zagrożenie ubóstwem ma zmiana progów

interwencji socjalnej, która weszła w życie w miesiącu październiku 2012 r. Dzięki waloryzacji progów interwencji socjalnej potencjalnie większa grupa osób mogła zostać objęta świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej.

Tabela 10. Indeks ubóstw – ranking powiatów.

L.p	Powiat	Zmienna syntetyczna 2013
1.	opatowski	18,9
2.	skarżyski	14,8
3.	starachowicki	14,0
4.	kazimierski	14,0
5.	włoszczowski	13,9
6.	ostrowiecki	13,9
7.	konecki	13,6
8.	sandomierski	13,0
9.	kielecki	11,4
10.	pińczowski	11,2
11.	jędrzejowski	10,5
12.	staszowski	9,5
13.	buski	8,7
14.	m.Kielce	7,8
15.	Województwo	11,6

Na podstawie osiągniętych wartości indeksu ubóstwa sporządzony został ranking powiatów województwa świętokrzyskiego obrazujący przestrzenne zróżnicowanie zjawiska ubóstwa w regionie. Uśredniona wartość indeksu dla całego województwa wyniosła 11,6. Według zastosowanej metodologii pomiaru zjawiska ubóstwa, jak najbardziej zagrożony powiat jawi się **powiat opatowski**, gdzie wartość wskaźnika osiągnęła **18,9**. Pozostałe

powiaty można podzielić na trzy grupy, gdzie osiągnięty zostały wartości indeksu ubóstwa w przedziale od 14,8 -13,0 są to powiaty: skarżyski, starachowicki, kazimierski, włoszczowski, ostrowiecki, konecki, sandomierski. Kolejna grupa powiatów charakteryzuje się osiągniętą wartością wskaźnika mieszczącą się w przedziale 11,4-10,5. Powiaty, które są relatywnie najmniej zagrożone zjawiskiem ubóstwa w województwie świętokrzyskim to: **staszowski, buski, m. Kielce (9,5-7,8).**

3. Zakończenie

Analizując wyniki badań ogólnopolskich dotyczących pomiaru ubóstwa, prowadzonych cyklicznie przez GUS, na przestrzeni ostatnich trzech lat obserwujemy w województwie świętokrzyskim systematyczny spadek wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem skrajnym oraz ubóstwa mierzonego według granicy ubóstwa relatywnego. Analizy GUS w 2013 roku wskazują na wzrost wskaźnik ubóstwa mierzony według ustawowej granicy w województwie świętokrzyskim. Pocieszający jest fakt, iż w świetle danych GUS województwo świętokrzyskie nie znajduje się w grupie regionów najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym. Jednakże poszczególne wskaźniki na których zbudowany został indeks ubóstwa, służący analizie przestrzennego zróżnicowania zagrożenia ubóstwem w poszczególnych powiatach w województwie świętokrzyskim wskazują, iż zagrożenie ubóstwem województwie nadal pozostaje na wysokim poziomie.

Ze wszystkich powiatów w naszym województwie najwyższą wartość indeksu zagrożenia ubóstwem odnotowano w powiatach: opatowskim oraz skarżyskim, natomiast na najniższym poziomie w m. Kielce oraz powiecie staszowskim.

Niniejszy materiał poprzez zestawienie poszczególnych powiatów pod względem zmiennej syntetycznej oraz poszczególnych zmiennych wchodzących w skład indeksu ubóstwa może być pomocny dla władz samorządowych w adresowaniu interwencji, której celem winna być poprawa w zakresie poziomu życia mieszkańców oraz łagodzenie skutków zjawiska ubóstwa.

Analiza problemu ubóstwa z uwzględnieniem sytuacji społeczno – demograficznej województwa świętokrzyskiego pozwala na określenie przyczyn tego zjawiska w województwie świętokrzyskim. Są to niezmiennie od lat:

- niski stopień urbanizacji,
- wysoka stopa bezrobocia,
- przeciętny dochód na jednego mieszkańca poniżej średniej krajowej,
- znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
- wrażliwość gospodarki regionu na zmiany koniunktury – kryzys gospodarczy

Suplement – wskaźnik deprywacji lokalnej w gminach województwa świętokrzyskiego (ustawowa granica ubóstwa)

Powiat buski.

L.p.	Powiat buski	WDL	WDL	Dynamika
		2012	2013	2013/2012 w %
1.	Busko – Zdrój	82,93	85,79	103,45
2.	Gnojno	168,18	157,62	93,72
3.	Nowy Korczyn	133,51	118,53	88,78
4.	Pacanów	142,98	140,86	98,52
5.	Solec – Zdrój	205,72	173,38	84,28
6.	Stopnica	90,28	100,77	111,62
7.	Tuczepy	154,75	149,42	96,56
8.	Wiślica	141,02	133,29	94,52
powiat		139,92	113,27	80,95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r.

Powiat jędrzejowski.

L.p.	Powiat	WDL	WDL	Dynamika
	jędrzejowski	2012	2013	2013/2012 w %
1.	Imielno	262,67	251,52	95,76
2.	Jędrzejów	93,67	88,88	94,89
3.	Małogoszcz	155,59	161,54	103,82
4.	Nagłowice	120,56	120,17	99,68
5.	Oksa	113,67	105,54	92,85
6.	Sędziszów	102,68	100,34	97,72
7.	Słupia	127,54	113,09	88,67
8.	Sobków	81,90	86,51	105,63
9.	Wodzisław	136,53	122,50	89,72
	<i>powiat</i>	<i>132,76</i>	<i>115,04</i>	<i>86,65</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r.

Powiat kazimierski.

L.p.	Powiat kazimierski	WDL 2012	WDL2013	Dynamika w %
1.	Bejsce	76,94	79,35	103,13
2.	Czarnocin	97,45	101,65	104,31
3.	Kazimierza Wielka	129,45	162,68	125,67
4.	Opatowiec	102,39	122,04	119,19
5.	Skalbmierz	105,30	105,54	100,23
	<i>powiat</i>	<i>102,31</i>	<i>130,70</i>	<i>127,75</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r.

Powiat kielecki.

L.p.	Powiat kielecki	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Bieliny	212,88	211,65	99,42
2.	Bodzentyn	142,60	133,26	93,45
3.	Chęciny	127,87	118,15	92,40
4.	Chmielnik	269,77	261,28	96,85
5.	Daleszyce	158,78	164,44	103,56
6.	Górno	169,77	178,29	105,02
7.	Łagów	173,91	77,96	44,83
8.	Łopuszno	154,55	144,17	93,28
9.	Masłów	95,88	106,99	111,59
10.	Miedziana Góra	80,16	81,09	101,27
11.	Mniów	132,51	133,53	100,79
12.	Morawica	70,65	81,18	114,90
13.	Nowa Słupia	126,00	141,22	112,08
14.	Piekoszów	148,30	68,90	46,46
15.	Pierzchnica	202,23	194,64	96,25
16.	Raków	225,25	224,40	99,62
17.	Sitkówka – Nowiny	118,23	136,55	115,50
18.	Strawczyn	151,69	150,78	99,40
19.	Zagnańsk	98,17	86,20	87,81
powiat		150,48	136,44	90,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r.

Powiat konecki.

L.p.	Powiat konecki	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Falków	172,89	185,37	107,22
2.	Gowarczów	166,63	196,43	117,88
3.	Końskie	95,33	98,86	103,70
4.	Radoszyce	136,63	143,65	105,14
5.	Ruda Maleniecka	137,36	158,77	115,59
6.	Słupia	218,65	214,41	98,15
7.	Smyków	148,45	149,59	100,77
8.	Stąporków	134,47	134,84	100,28
<i>powiat</i>		<i>123,34</i>	<i>130,85</i>	<i>106,09</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r

Powiat opatowski.

L.p.	Powiat opatowski	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Baćkowice	97,8	108,54	110,98
2.	Iwaniska	212,35	188,59	88,81
3.	Lipnik	115,89	121,89	105,18
4.	Opatów	72,33	198,25	274,09
5.	Ożarów	126,04	131,68	104,47
6.	Sadowie	75,80	81,43	107,43
7.	Tarłów	106,72	109,33	102,45
8.	Wojciechowice	130,44	136,37	104,55
<i>powiat</i>		<i>117,17</i>	<i>145,02</i>	<i>123,77</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r

Powiat ostrowiecki.

L.p.	Powiat ostrowiecki	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Bałtów	152,31	153,61	100,85
2.	Bodzechów	126,35	137,40	108,75
3.	Ćmielów	148,89	154,15	103,53
4.	Kunów	216,72	204,07	94,16
5.	Ostrowiec Świętokrzyski	64,78	69,01	106,53
6.	Waśniów	93,65	112,61	120,25
powiat		92,67	100,15	108,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r

Powiat pińczowski.

L.p.	Powiat pińczowski	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Działoszyce	142,19	131,76	92,66
2.	Kije	162,84	166,19	102,06
3.	Michałów	107,04	102,13	95,41
4.	Pińczów	67,65	70,96	104,29
5.	Złota	54,51	70,55	129,43
powiat		106,85	93,00	87,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 2013r

Powiat sandomierski.

L.p.	Powiat sandomierski	WDL w 2012	WDL w 2013	Dynamika w %
1.	Dwikozy	139,82	163,70	117,08
2.	Klimontów	202,94	199,60	98,35
3.	Koprzywnica	224,90	187,80	83,50
4.	Łoniów	215,55	217,85	101,07
5.	Obrazów	145,67	152,94	104,99
6.	Samorzec	287,48	261,87	91,09
7.	Sandomierz	60,68	65,17	107,40
8.	Wilczyce	229,72	182,37	79,39
9.	Zawichost	155,89	142,42	91,36
powiat		184,74	153,83	83,27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r.

Powiat skarżyski.

L.p.	Powiat skarżyski	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Bliżyn	147,78	145,85	98,69
2.	Łączna	224,12	216,70	96,69
3.	Skarżysko Kościelne	164,85	139,66	84,72
4.	Skarżysko-Kamienna	81,58	100,72	123,46
5.	Suchedniów	73,30	76,55	104,43
powiat		138,33	113,34	81,93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r

Powiat starachowicki.

L.p.	Powiat starachowicki	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Brody	113,65	121,82	107,19
2.	Mirzec	92,43	99,29	107,42
3.	Pawłów	168,51	153,89	91,32
4.	Starachowice	76,90	89,70	116,65
5.	Wąchock	80,05	82,53	103,10
powiat		106,31	104,48	98,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r.

Powiat staszowski.

L.p.	Powiat staszowski	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Bogoria	200,05	200,05	100,00
2.	Łubnice	209,53	219,21	104,62
3.	Oleśnica	102,75	109,80	106,86
4.	Osiek	102,92	119,96	116,56
5.	Połaniec	141,36	140,46	99,36
6.	Rytwiany	98,30	106,38	108,22
7.	Staszów	83,09	91,73	110,40
8.	Szydłów	120,11	115,43	96,10
powiat		132,26	125,52	94,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS 03 za 2013r

Powiat włoszczowski.

L.p.	Powiat włoszczowski	WDL 2012	WDL 2013	Dynamika w %
1.	Kluczewsko	117,36	123,95	105,62
2.	Krasocin	130,35	137,35	105,37
3.	Moskorzew	139,63	109,26	78,25
4.	Radków	129,51	140,69	108,63
5.	Secemin	130,09	131,46	101,05
6.	Włoszczowa	79,90	80,97	101,34
<i>powiat</i>		<i>121,14</i>	<i>109,37</i>	<i>90,28</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MPiPS za 2013r

